

Täysistunto

Torstai 3.12.2015 klo 16.01—21.22

16. Lakialoite laiksi lukiolain muuttamisesta

Lakialoite LA 48/2015 vp Eeva-Johanna Eloranta sd ym.

Lähetekeskustelu

Puhemies Maria Lohela: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 16. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sivistysvaliokuntaan.

Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 17. asiasta.

Keskustelu

21.02 **Eeva-Johanna Eloranta sd** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vuonna 2003 voimaan tulleen uskonnonvapauslain uudistamisen yhteydessä oppilaiden tunnustuksellisesta uskonnonopetuksesta siirryttiin oppilaiden oman uskonnon opetukseen. Uudistuksessa ei muutettu uskonnonopetuksen sisältöä. Edelleen uskonnonopetuksessamme sisältö jää liiaksi oman uskonnon perusteiden varaan.

Vuonna 2003 säädetyt perusopetuslain muutoksen mukaan perusopetuksen järjestäjän on järjestettävä oppilaiden enemmistön uskonnon mukaista uskonnonopetusta. Elämäntietämisen opiskelu on mahdollista ainoastaan uskontokuntiin kuulumattomille oppilaille sekä vähemmistöuskontoihin kuuluville, mikäli heidän oman uskontonsa opetusta ei ole järjestetty. Mikäli kunnan alueella on kolme samaan uskontokuntaan kuuluvaa oppilasta, on kunnan järjestettävä heille heidän oman uskontonsa mukaista opetusta, jos oppilaiden vanhemmat tai huoltajat sitä vaativat ja kyseiselle opetukselle on laadittu Opetushallituksen hyväksymät opetuksen perusteet.

Arvoisa puhemies! Uskonnot muodostavat yhden ehkä kaikkein laajimmalle levinneistä maailman hahmottamisen muodoista. Uskontojen merkitys yhteiskunnan ja kulttuurin ymmärtämiselle onkin keskeinen tämän päivän maailmassa, jossa globalisaatio sekä kansainvälinen liikkuvuus ja vuorovaikutus koko ajan lisääntyvät. Euroopan näkyvästi monikulttuurisissa valtioissa on havahduttu siihen tosiasiaan, että monikulttuurisuuden hallinta edellyttää aktiivisia toimenpiteitä valtiovalalta. Vaikka moninaistuminen nähdään periaatteessa positiivisena asiana, samalla siitä ollaan oltu enenevässä määrin huolestuneita. Useassa Euroopan valtiossa onkin jouduttu toteamaan, ettei maahanmuuttajan integroituminen ole onnistunut odotetusti. Etenkin kantaväestön ennakkoarvot ovat olleet integroitumisen esteenä. Eräänä ratkaisuna tilanteen parantamiseksi on ollut lisätä koulujen opinto-ohjelmiin kulttuurien välistä ymmärrystä edistäviä sisältöjä. Uskonnonopetuksella on katsottu olevan suvaitsevaisuuden ja ymmärryksen lisäämisessä keskeinen rooli. On tärkeää, että koulu tarjoaa oppilaille mahdollisuuden ymmärtää niin omaa kuin muitakin uskontoja ja elämäntietämystä suhteessa toisiinsa sekä laajemmin suhteessa kulttuuriin ja yhteiskuntaan.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 75/2015 vp

Selvää on myös, että oman uskon syvällinen ymmärtäminen edellyttää mahdollisuutta tarkastella sitä suhteessa erilaisiin läheisiin ja kaukaisempiinkin maailmankatsomuksiin. Tämä on erityisen tärkeää myös lasten ja nuorten suvaitsevaisuuden kehittymisen näkökulmasta katsottuna. Nykyistä järjestelmäämme ei edellä mainitussa valossa voidakaan enää pitää tarkoituksenmukaisena. Siksi peruskouluissa tulisikin siirtyä kaikille uskontokunnasta riippumatta yhteiseen uskontotiedon ja etiikan oppiaineen opetukseen, uskonto- ja katsomustiedon oppiaineeseen, jossa käsitellään laajasti eri maailmankatsomuksia ja uskontoja sekä opiskelijoiden omasta elämästä nousevia uskontoon, suvaitsevaisuuteen ja ymmärrykseen kytkeytyviä sisältöjä. Tähän uskonto- ja katsomustiedon oppiaineeseen kuuluisivat arvokasvatuksen ja etiikan osa-alueiden lisäksi eri uskonnot ja maailmankatsomukset, painopisteenä oma valtauskontomme evankelisluterilainen kristinusko. Tällaista lähestymistapaa sovelletaan Ruotsissa, Norjassa, Tanskassa, Englannissa sekä osassa Saksan osavaltioita.

Arvoisa puhemies! On myös huomattava, ettei suomalainen järjestelmä vastaa Euroopan neuvoston 2000-luvulla antamaa suositusta, jonka mukaan uskonnonopetuksen tulisi olla lähtökohdiltaan akateemista. Euroopan neuvoston kannan taustalla on ajatus siitä, että tieto ja ymmärrys maailman uskonnoista ja katsomuksista osaltaan ehkäisevät kulttuurien välisten konfliktien syntyä. Samalla uskonnon opiskelun uskotaan tukevan historiallista ja kulttuurista lukutaitoa.

Kaikille yhteinen uskonto- ja katsomustiedon opetus toisi mukanaan monenlaisia hyötyjä. Tässä oppiaineessa olisi uskontokunnista riippumatta sama kohtelu kaikilla opiskelijoilla, mikä edistäisi opetuksen tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. Tällä hetkellähän kaikkien oppilaiden oman uskonnon opetusta ei voida edes järjestää. Nykytilanteessa myös paineet opetettavien uskontojen määrän lisäämiseen kasvavat jatkuvasti, esimerkkeinä bahai, mandealaisuus ja buddhalaisuus. Tamili-hindulaiset ovat juuri ilmaisseet halunsa omaan uskonnonopetukseen, sillä Vantaan kaupungin tarjoama Krishna-opetus ei vastaa heidän tarpeitaan. Samoin helluntaikirkko on ajoittain ollut kiinnostunut oman uskonnon mukaisen opetussuunnitelman laadinnasta. Samalla ongelmat opettajien saatavuuden ja pätevyyden suhteen tulevat aiempaa vaikeammiksi. Kaikille yhteisessä uskonto- ja katsomustiedon opetuksessa ei tarvitsisi enää turvautua koulun ulkopuolisiin opettajiin.

Arvoisa puhemies! Nykytilanteessa muiden uskontojen opetus on myös opettajalle erittäin haastavaa: miten määritellä vaikkapa yleis-islam. Se myös aiheuttaa huoltajien keskuudessa voimakkaita tunteita, jotka toisinaan näkyvät opettajan työrauhan häirintänä tai mahdollisesti jopa hyökkäyksenä koko järjestelmää vastaan. Suomen 70 000—75 000 islamilaista muodostavat harvinaisen heterogeenisen ryhmän. Asiaa on tutkittu monikulttuurisessa lähiössä Turun Varissuolla, josta tutkimuksen mukaan löytyvät sunnit, šiitit ja liberalisoituneet. Näin ollen nykyinen yleis-islamin opetus ei sovi kaikille lasten erilaisen uskonnollisen taustan vuoksi. Myös venäläiset ortodoksit ovat esittäneet, että heidän pitäisi saada Venäjän patriarkaatin mukaista opetusta. Osa Suomessa asuvista Venäjän patriarkaattiin kuuluvista ortodokseista on ottanut lapsensa pois suomalaisesta ortodoksisesta uskonnonopetuksesta.

Kaikille yhteinen oppiaine vähentäisi myös opetuksen sirpalemaisuuksia ja helpottaisi työjärjestysten laatintaa kouluissa. Samoin opetussuunnitelmien laatiminen yksinkertais-tuiksi, kun tarvittaisiin vain yksi opetussuunnitelma. Lisäksi oppimateriaalikysymykset olisi helppo hoitaa koulukohtaisesti muiden oppiaineiden tavoin. Kaikille yhteinen uskomus- ja katsomustiedon opetus voidaan järjestää opiskelijan omassa koulussa kullekin vuosiluok-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 75/2015 vp

kalle erikseen tarkoituksenmukaisissa ryhmissä, mikä tuo selkeän parannuksen nykytilaan. Nykyiset opetusryhmät ovat joissakin uskonnoissa ja elämäntietämystiedossa myös pedagogisesti toimimattomia, kun eri koulujen oppilaat kootaan samaan opetustilaan esimerkiksi perusopetuksen vuosiluokilla 1—6.

Nykyinen katsomusaineiden valintajärjestelmä on mutkikas, ja lakia jopa kierretään valinnoissa. Toisaalta katsomusainetta myös vaihdetaan hämmästyttävän usein, jopa mooneen kertaan opetusjärjestelyjen mieluisuuden mukaan vastoin järjestelmän tarkoitusta. Uskontojen moninaisuuden kasvaessa tarpeet oman uskonnon opetukseen tulevat tulevaisuudessa yhä lisääntymään. Lisäksi voi perustellusti kysyä, missä määrin kuntien ja valtion tulee tukea eri uskontokuntien kasvatustehtävää.

Nykyinen uskonnonopetuksen toteutustapa ei tue dialogia eri uskontojen parissa elävien lasten välillä, vaikka uskontoihin liittyvät kysymykset tulevat koko ajan tärkeämmiksi yhteiskunnan monikulttuuristuessa etenkin pääkaupunkiseudulla ja suurissa kaupungeissa. Suomessa asuu jo 70 000—75 000 islamilaista, joten heitä on jo enemmän kuin ortodokseja, joita on 61 000. Arvokysymykset korostuvat samalla, kun uskonto näkyy lasten arjessa ja elämäntilanteissa yhä enemmän etenkin monikulttuurisimmilla alueilla. Tärkeisiin kysymyksiin, kuten ihmisenä kasvamiseen ja elämäntilanteen pohdintaan yhdessä koko luokan kanssa, on nykyisin liian vähän mahdollisuuksia. Nykytilanteessa luokan oppilaat hajaavat erilleen, kun käsitellään tärkeitä maailmantietämystieteellisiä, kasvatuksellisia, moraalisia ja eettisiä kysymyksiä, vaikka niiden pohtiminen olisi hyvä tehdä koko luokan ja kaikkien eri uskontokuntiin kuuluvien oppilaiden kanssa yhdessä kaikille yhteisen oppiaineen tunnilla.

Lopuksi todettakoon, että tällä hetkellä Suomen Eurooppa-koulussa opetetaan uskontoa yhteisenä oppiaineena, jonka lähtökohta on uskontotieteellinen. Kokemukset tästä ovat olleet erittäin positiivisia. Myös Kulosaaren yhteiskoulussa toteutettu uudistus, missä yläkoulussa opetetaan eri uskontoja ja elämäntietämystietoa samassa opetusryhmässä, on saanut paljon positiivista palautetta oppilailta ja heidän vanhemmiltaan.

21.10 Kari Uotila vas: Arvoisa puhemies! Tämä on erittäin tärkeä asia. Jo aiemmin monta kertaa tätä asiaa on yritetty nostaa esille, että onko aikaisemmin käytössä oleva tunnusmerkkelinen uskonnonopetus se oikea tapa. Nyt, kun ollaan entistä monikulttuurisempia, meille tulee uutta väkeä, tämä on todella haaste näissä suurissa kaupungeissa, missä on paljon uskontoja, paljon erilaisia ryhmiä. Näiden uskonnonopetusryhmien kokoaminen, järjestäminen on kustannuskysymys, se on järjestelykysymys, ja se myös lokeroi aivan turhaan lapsia, kun tässä tarvittaisiin, niin kuin edustaja Eloranta totesi, ennen kaikkea tällaista yhteistä pohdiskelua, yhteistä kokoontumista, yhteistä maailman hahmottamista ja sellaista yhteistä tietämystä eri uskonnoista. Ja tämä etiikka ja uskontotiede nykyisen järjestelmän tilalle on minusta erittäin kannatettava ajatus.

Oikeastaan, vuosikymmenten saatossa täältä vasemmalta laidaltahan näitä ehdotuksia tämän järjestelmän muuttamiseksi on tehty, niin ne on aika lailla perinteisin tavoin aina tyrmätty. Kun edustaja Eloranta mainitsi tuossa tuon Kulosaaren kokeilun, niin on aika mielenkiintoista, että Kulosaaren, joka nyt ei ainakaan täällä Helsingissä ja pääkaupunkiseudulla ole tunnettu minään työväenluokan kaupunginosana, kokeilu tästä opetuksesta on saanut paljon mielenkiintoista huomiota. Toivottavasti tällaisten kokeilujen ja sitten lakimuutosten kautta voitaisiin mennä järkevämpään suuntaan tässä asiassa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 75/2015 vp

21.12 **Jari Myllykoski vas:** Arvon puhemies! Minun mielestäni edellä käytetyt puheen-
vuorot ovat perusteltuja, ja nyt tähän on se hetki, johon pitää tarttua sen takia, että me
olemme nyt tavallaan sellaisessa tilanteessa, että meillä on turvapaikanhakijoita 30 000
tässä maassa, ja me tiedämme, että heidänkin erilaiset uskontotaustansa ovat melkoinen
kirjo. Tavallaan aivan varmasti sitten heillä, joille turvapaikka myönnetään, tämä asia tu-
lee lisääntymään.

Minun mielestäni olisi todella hyvä, että tämmöisessä sivistysvaltiossa koetettaisiin si-
vittää lapsia jo pienestä pitäen, että erilaisia uskontoja on olemassa. Se helpottaisi, niin
kuin Eloranta toi hyvin esille, myös tätä opetussuunnitelman suunnittelua, kun meillä lap-
sille koetettaisiin kertoa, että meillä on erilaisia uskontoja tässä maassa. Se vuorovaikutus
siitä, että on erilaisia uskontoja, on erilaisia elämäkatsomuksia, alkaisi jo koulussa. Me ri-
kastuttaisimme niiden meidän omien lastemme kokemuspohjaa, jotka tässä maassa kasva-
vat, ja he olisivat suvaitsevaisempia toisiaan kohtaan, eikä tällaista erilaista uskontopoh-
jaista, sanotaanko, monesti jopa vihamielisyyteen asti menevää erittelyä tapahtuisi siellä
lasten oppiympäristössä, vaan se suvaitsevaisuuden lisääminen olisi tässä maailmantilan-
teessa erityisen tärkeää.

Toivotaan, että tämä aloite voi edetä myönteisissä merkeissä niin, että voimme myön-
teisesti kasvattaa maailmankatsomukseltaan rikkaampia lapsia kuin me itse olemme ehkä
sitä opetusta aikanamme saaneet.

21.14 **Eeva-Johanna Eloranta sd:** Arvoisa puhemies! Asia todellakin on mitä ajankoh-
taisin juuri nyt, kun olemme pohtimassa turvapaikanhakijoiden tilannetta, niin kuin edus-
taja Myllykoski täällä hyvin sanoi. Voisi sanoa, että tämä muutos uskonnonopetuksen uu-
distamiseksi on jopa välttämätön, sillä voisin väittää, että kunnat eivät pysty järjestämään
esimerkiksi islamin opetusta pakolaislapsille vaikkapa Harjavallassa, jossa on iso pako-
laiskeskus. Päteviä opettajia ei välttämättä löydy niin paljon, ja tilanne todennäköisesti pa-
henee vuodesta vuoteen.

Niin kuin tuossa puheessani kerroin, niin Vantaalla tosiaankin tamili-hindut harkitsevat
parhaillaan uskonnonopetuksen aloittamista, ja heilläkin on tosiaan siihen oikeus, mikäli
kunnasta löytyy kolmekin lasta, jolle huoltajat haluavat tätä opetusta järjestää. Onko tämä
ihan tätä päivää?

21.15 **Jari Myllykoski vas:** Arvoisa rouva puhemies! Kauniiksi lopuksi täytyy sanoa vie-
lä tästä ryhmästä, joka nyt tänne tulee, että minulle on piirtynyt sellainen kuva, että heillä
on aika vahva uskonnollinen vakaumus, kun he ovat tulleet tänne Suomeen, ja he tuovat
sen kyllä mukanaan. Se ristiriitatilanne: jos meillä eri uskontoja sitten opetettaisiin, niin
pelkään pahoin, että luterilaisen uskontopohjan omaava opettaja, joka koettaisi opettaa is-
lamin uskontoa, ei välttämättä olisi kelvollinen näitten lasten vanhempien mielestä opetta-
maan sitä, koska olisi ehkäpä niin sanotusti vääreuskoinen. Sen takia tämä uskonnonope-
tuksen problematiikka tulee entistä vaikeammaksi järjestää, ja nyt tällä tavallaan on todel-
lakin kiire, että me voimme tuoda Suomessa tätä ajatusta ja kertoa eri uskontokunnille, että
me opetamme maailmankatsomuksia ja että kaikki uskonnot ovat siinä mielessä suomalais-
essa peruskoulussa tasavertaisessa asemassa. Mitään ei nosteta, kaikista kerrotaan ja lisä-
tään sitä kautta ihmisten tasa-arvoisuutta ja yhdenvertaisuutta.

Keskustelu päättyi.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 75/2015 vp

Asia lähetettiin sivistysvaliokuntaan.